

New Books
Книжнина

НОВА И ПОЛЕЗНА МОНОГРАФИЯ

Кривирадева, Б. & Калоянова, Н. (2018). *Лидерство, организационна култура*

и наставничество в образователни институции. София: Либра Скорп.
ISBN: 978-954-471-479-6

Галин Цоков

Пловдивски университет „Паисий Хилендарски“

Монографичният труд е в обем от 298 стандартни страници, от които основен текст – 288 страници. Авторите са използвали в трите части общо 154 литературни източника, от които 106 на кирилица и 41 на латиница и 7 интернет ресурса. В структурно отношение монографията се състои от въведение, три части, литература, приложения.

Избраната от авторите тема е актуална не само за теорията и управлението на образованието, но и за практиката, свързана с осъществяването на училищно-базирано управление в българската образователна система. Това е така, защото проблемите разработени в монографията – лидерство, училищна култура и наставничество, са водещи при конструиране на основните направления за осъществяване на автономията в българското училище. Иновативен момент в труда е и предложеният модел за практическо осъществяване на наставничеството в образователните институции. В този смисъл разработената от Кривирадева и Калоянова тематика има своята висока научна стойност.

Първата част на труда е озаглавена *Лидерство в образователни институции*. В нея Б. Кривирадева разглежда съдържателни аспекти на понятията „лидер“, „лидерство“, „ръководство“, „власт“ и „влияние“. Особено важна за тази част на монографията е точка 3. *Лидерството в образователни институции*. Тук е представено, проведено в периода 2014 – 2016 г. емпирично изследване на лидерския потенциал на български пе-

дагогически специалисти, което обхваща общо над 600 респонденти от цялата страна. Резултатите от изследването показват, че лидерската роля на директора на образователната институция се счита за особено значима за ефективното управление. Наред с това учителите определят директори-те основно като „изгряващи лидери“, които би следвало да се развиват, за да достигнат пълния си потенциал. Заедно с това те оценяват най-високо именно лидерски качества, свързани с дисциплинираността, способността да се носи отговорност, готовността на директора да се учи и развива непрекъснато. От друга страна, изследването ясно показва, че учителите също възприемат себе си като лидери и това създава специфична среда и особена групова динамика в организацията, в която директорът на училището следва да реализира своя лидерски потенциал.

Втората част на книгата разглежда проблема за организационната култура в образователните институции. Тук са представени подробно основните съдържателни аспекти на понятията „култура“, „организация“ и „организационна култура“. Анализирани са функциите и видове организационна култура. В точка 3. *Актуално състояние на организационната култура в съвременното българско училище* е представено проведено през 2014 и 2015 г. емпирично проучване с основен фокус – да установи преобладаващия тип организационна култура в изследваните образователни институции. Целите на изследването са свързани и с установяване на: предпочитания от педагогическите специалисти тип организационна култура; степента на съвпадение между наличния тип култура на организацията и този, предпочитан от тях. Изследването, в което са обхванати общо 312 изследвани лица, е осъществено посредством инструментариум за анализ на преобладаващия и предпочитан тип организационна култура, създаден от Харисън (1972 г.). Резултатите от изследването показват, че най-разпространената култура в изследваните училища е *културата на ролята*. Организациите, в които преобладава този тип култура, работят успешно в стабилна обкръжаваща среда. От друга страна, за този тип култура са характерни висока централизация и висока формализация и стандартизация, подходяща за рутинни действия. От тази гледна точка, за този тип училища и съответната училищна култура са характерни ниската иновативност и по-висока степен на консервативност. В този смисъл тези резултати показват, че българските училищни институции са недостатъчно отворени за иновации и организационна промяна, което, от своя страна, ще затрудни процеса на модернизация на образователната ни система. Все пак положителен е фактът, че първа по предпочитане от респондентите вид култура, е *културата на задачата*. Тя също така е втората по вид култура, преобладаваща в образователните институции. За нея е характерно, че е ориентирана към реализирането на специфични задачи и иновации.

Третата част на монографията се занимава с проблема за наставничеството в училищното образование. Тук Н. Калоянова анализира елементите на наставничеството като глобален образователен подход. Разгледани са и предпоставки и условия за реализиране на наставничеството в образователни институции. В рамките на тази точка на книгата е анализирано и състоянието на висшето педагогическо образование в България. Наред с това е осъществено мащабно проучване за нагласите за избор и реализация в професията на студенти бъдещи учители. В него участват 463 студенти, които се обучават в различни курсове на педагогическите специалности в университетите. Основният приносен момент в тази част на монографията е, че на базата на изследване на нагласите на учители към наставничеството, в което участват 212 педагогически специалисти, е конструиран модел за наставничество в образователни институции със съответните структури и елементи.

Приноси и значимост на монографията за науката и практиката

Научните приноси на монографичното изследване могат да се сведат до следното:

1. Теоретико-научни приноси:

- в рамките на национално представително изследване е осъществен подробен анализ на лидерския потенциал на българските педагогически специалисти;
- за първи път е осъществено национално емпирично проучване, насочено към установяване на преобладаващия тип организационна култура в българските образователни институции;
- осъществено е задълбочено национално представено изследване за нагласите на учители към наставничеството, като важен елемент от управлението на човешките ресурси в училищните институции.

2. Научно-приложни приноси:

- анализирано е състоянието на висшето педагогическо образование в България и е осъществено мащабно проучване за нагласите за избор и реализация в професията на студенти бъдещи учители;
- разработен е модел за наставничество в българските образователни институции със съответните структури и елементи.

Като цяло, монографичният труд печели със своите положителни черти, които могат да бъдат обобщени в няколко основни момента:

- значимост и актуалност на разработените проблеми;
- комплексен анализ на теоретичните постановки за определяне на същността и спецификата на образователното лидерство и организационната култура в съвременното българско училище;
- задълбочен анализ на системата на наставничеството в българските училища;

- осъществени на много високо ниво мащабни емпирични изследвания.
- на основата на добрия теоретичен, количествен и качествен анализ, осъществен в изследванията, авторките формулират значими обобщения и препоръки, свързани с разглежданата проблематика.

NEW AND USEFUL MONOGRAPH

Kriviradeva, B. & Kaloyanova, N. (2018). *Liderstvo, organizatsionna kultura i nastavnichestvo v obrazovatelните institutsii*. Sofia: Libra Skorp.

✉ **Prof. Dr. Galin Tzokov**

University of Plovdiv „Paisii Hilendarski“

Plovdiv, Bulgaria

E-mail: g_tzokov@abv.bg